

Kissingeren lanak

Orain ere Kissinger ba dabil handik hona eta hemendik hara. Baina, beharbada, ez horren* harro. Ba dirudi, haren izarra gainbeheraka datorrela. Gauza asko entzuten da bazterretan.

Lurbirako* politikan ez dago gehiago Alexandrorik. Arazoak oro* aska litzakeen Alexandro berririk ez da. Kissingerek hura* baino haundiagoa zirudien. Gizon mirakulutsutzat hartua zen. Gure garaiko saildu sekulartua genuen.

Diplomaziak ez zuen sekreturik harentzat. Politikak ez zuen misteriorik. Jainkoen sekretuaren jabe egina zegoela zirudien.

Eta Bakearen Nobel Saria eman zioten. Eztabaidagarri izan bazen ere, gu poztu egin ginen. Ez hainbeste, Kissingeri eman ziotelako, baizik eta politikan ari zen bati. Horrekin, sari banatzaileen artean kontzientzi hartze bat ikusten genuen, eta, gure ustetan, oso mesedegarria. Gizon sinboliko eta eskugarbi urrutiko bati ez baina, konkretuan, eguneroko politika eta diplomazian dabilen bati ematerakoan, politikak eta erabaki-guneek* munduan bake egiteko duten garrantzia azpimarkatzen zela uste genuen. Gudu zelaien orde, mahain biribila bakebide hobe zela pentsatzen genuen. Hitzen hotsa tiroena baino maiteago genuen.

Horretan berdin pentsatzen segitzen dugularik ere, gizona bera aztertzen hasiz gero, ez harek eta ez haren politikak ez gaitu batere betetzen. Politika modutik hasita. Kissingerek politika agintariak aurrez aurre ikustea maite zuen, herriarengandik urruti, sekreturik handiengan. Populua zenbat eta urrutiago, hobe. Demokraziaren ez izenik ez izanik. Eta, ezin ahantzi dena, Estatu Batuetako atzerritar politika daramana,* ez da demokraziaren arabera* hautatua izan. Nongo herrik hautatu du Kissinger?

Soluziobideak bilatzeko, irudimen handiko gizona omen da. Baina zernolako soluziobideak bilatu ditu, bada? Benetako bake iraunkorrik lortu al du? Baketxoak, axalekoak, dira harenak. Egiten duen zaratarekin konparatuz behintzat. URSS-USA harremanetan, benetako ondorio sakonak baino gehiago, ez ote dira mementoko irribarre eta besarkada komentzionalak nagusi izan? Nuklear harmen arazoak, beti betiko puntuan dagoela ematen* du. Ez daki batek. Txinarekiko irekitasun famatu hura frenatua izan da, eta azkeneko ikustaldian txinatarrek egin dioten harrera hotzean hori garbi ulertu dute politika azterlariek.

Vietnamgo arazoa, bestea. Amerikarrak etxeratu ziren, bai; baina vietnamdarrek gerlan irauten dute. Kambodian ere, gerora ikusi denez, Lon Nol lagunduz, hanka sartze ikaragarria egin omen du Kissingerek.

Eta Ekialde* Hurbilean? Hango bakea politikak agindutako bake itxura dela, batek baino gehiagok aitortzen du. Watergate hauzian zebilen Nixon, eta Kissingerek barnetik ezin zèn salbamena kanpotik espero zuen. Baina, presaren presaz, gauzaño bat ahantzi zitzaion: palestinarrek ere ba zirela hor nonbait.

Bakegile bezala ez da horren miresgarria. Hala pentsatzen du, analisisien eta ondorioen arabera, batek baino gehiagok. Baina beste zerbaitetan, antza,* arrakasta* handia izan du. Segurtasun Kontseilu Nazionalaren sail bat den Berrogeien Batzordean,* bera da buru. Hantxe

erabaki zen, Txile ekonomiaren aldetik hondatzea. Pentsatua zuten, horrek politikazko egoera larritu egingo zuela, eta hortik eskuindarren kolpea etor zitekeela. Bai asmatu ere! Gainera, gero jakin izan denez —gauza interesgarri guztiak gero jakiten dira Kissingeren inguruan—, blokatze eta itzulipurdikatze hori laborategiko esperimendu gisa* egina zen. Hain zuzen, gobernua hondatzeko teknika frogatzeko.*

Txiprekoa etorri da gero. Gauzak hemen okerreko eztairitik joan zaizkio Kissingeri, Makarios oso menpe-ragaitza baitzen. Atenasko militarrekin guztiz ondo konpontzen zen Kissinger. Kontseilutxo bat aski* izaten da batzuetan, batipat* norengandik datorren jakinda, eta areago* beste nolabaiteko laguntzatxoren bat ezkutuan* datorrenean. Eta Watergate gelditzen da oraindik. Nork jakin!

Petroliotan ere nagusiak nagusi

Berrixka honek ez du agian* halako interes izugarri-rik. Edo, beharbada, bai. Entzuten dena entzunda, Mendebaldeko* egunkarietan ikusten duguna ikusita, egiten den propaganda eginda, petrolio arabiar herrietan baka-rrik ateratzen dela pentsa genezake.

Arazo hori hurbilagoetik ezagutzeko asmoz, zifrak aztertuz eta datuak irakurriz ibili direnek ba dakite bes-terik ere. Baina bigarren ikuspuntu honi ez zaio inongo garrantzirik eman.

Ba al dakizue, petroliorik gehien ateratzen duten herrialdeak zeintzuk diren?

Aurten mundu osoan petroliorik gehien atera duena, Sobiet Batasuna izan da: 341 milioi tonelada. Estatu Ba-tuak hurbildik jarraitzen zaizkio, 335 milioi toneladare-kin.

Geroago datoz, Saudi Arabia 316 milioirekin, Iran 228 milioirekin, Venezuela 114 milioirekin. Mendebaldeko Europa gaixoak 14,4 milioi tonelada bakarrik atera du.

Jakingarria, ezta? Zer adieraz dezakeen horrek, asma beza irakurleak. Beharbada, dena esplikatze, arabiar lurralde horietatik hartzen genuen petrolioaren kostuak eta salprezioak konparatu beharko genituzke. Eta petro-lioaren ordezkorik pentsatzeko presarik ez dela egon ja-kinik ere, ez ote du honek deus* adierazten?

Nagusiek nagusi segituko dute, bai. Arabiar herriek, dagokiena jaso beharko dute. Alde guztietarik galtzen ateratzen den gaixo bat ba da: Europa.

Beherantz doa Giscard

Beherantz doa Frantziako Errepublikaren burua. Be-herantz, ez lurrera. Haren izenak puntutxo batzuk galdu ditu, egin ohi diren azkeneko zundaldi* horietan. Zunda-tze edo eritzi bilketa horik* ez dira berenez eta beti oso esannahitsuak. Baina, demokrazia batetan, aginta-riek beldur diete. Izan ere, joera baten agertzaile dira; eta sarritan joera hori, agertuz eta ezagutuz, nagusitu egin ohi da.

Nahi eta uste ez zituen problemak atera zaizkio Gis-

cardi. Eta haren hastapeneko* aldatubehar haik* denak motz gelditu dira. Hala ere, zer aldatu ba da Frantzian, bai. Baina, axala bakarrik kanbiatu nahi denean, ikusterrazena egiten da, baina ez sekula ere premiazkoena. Giscarden arazoa horixe izan da. Jendea kargutu egin da horretaz. Horregatixek haren goraldiak ez du luzaz iraun.

Giscard bera ere pesimista dabil. Soineko berriz jantzi nahi izan zuen Frantzia modernoa. Baina han adabakia* jartzen duenerako, beste puntan hautsi egin zaio berriz lehen konpondutakoa. Postalgoarena* oraingoz baretu eta mantsotu da, noiz arte inork ez dakielarik. Irrati-telebistakoak oraindik gogorragoa dirudi.

Horien berriztapena egin gura izan du Giscarden gobernuak. Paperean dena egina dago, gainera. Baina jendeak susmo txarra hartu dio, pribatizazioarena, halegia. Gainera, berrikuntza horretan, jende sobera* dago. 200 bat Gobernuaren eritziz. 250tik 500era, sindikatuen eritziz. Sorginen ehizirik* ez dagoela esan du A. Rossi jaunak, Gobernuko arduradunak. Sindikatuak, ostera,* politikazko arazoa ikusten dute hor, maiatz 68.ekoan gertatu zèn gauza bera, hots,* irrati eta telebistatik «jende kontestatzaile eta sistemari atxekirik* ez dagoen oro hortik kanpora bidaltzea». Kasualitatez bezala, diote sindikatuak, lanik gabe kalean geldituko direnen artean, ezker joerazko eta sindikatuetakoa eragile asko aurkitzen dira.

Frantzian beldur gehien sortzen duen arazoa aipatu dugu honekin. Lanik gabe gelditzearen beldurra. Beldurra sortzeko beldurra. Jendea sinesturik* dago, krisi hau ez dela olgetan* ibiltzekoa. Eta krisi hori gaurko Gobernuak gaindi* dezakeenik, gero eta zailago sinesten du kaleko jendeak. Beltz dabil frantsesa. Eta, pesimista dabilelako, sinesgogor egin diote Giscarden hitzaldiari. Giscardekiko fidagarritasuna galtzen ari dela dirudi.

Aise* sinesten du jendeak, maiatz 68.eko berri bat hurbil dagokeela.*

Miterranden beraren ustetan, sei urtetara orduko hartuko du ezkerak agintea Frantzian. Legezko hauteskundeetan* esan nahi du. Holakorik gertatuko balitz, ezkerreko gobernu batekin agindu beharko luke Giscardek. Zer egingen luke orduan Giscardek? Hala goberna? Ala herriari bozketa* berrietara dei egin?

Italian, demokrazia akitua* ala demokrazia berritua

la bi hilabete eman behar izan zituzten Italiako politik indarrek, azken gobernu hau eratzeko. Aldo Morok bere partidukoekin ere burruka egin behar izan zuen, kolore bakarreko gobernu nahi baitzuen, hau da, Kristau Demokraziarekin bakarrik eraikia.

Egun luzeak eta tirabira gogorrak tartean izan zirelarik, oraindik irauten duen gobernu hau alde aurretik nekatua sortu ote zèn susmorik eta beldurrik izateko arrazoinik ez zen falta. Baina nolabait partidu nagusi guztiek onhartu zuten —MSI neotaxista aparte— une hartako irtenbide bezala. Baina gobernu bera azpitik jaten ari zèn kezka eta galdera bat gelditzen zen barnean: noiz arte iraungo ote du hain neke handiz sorturiko gobernu honek? Aspaldiko gobernu guztiei, jaio orduko ezarri izan zaie galdera hau; baina oraingo honetan inoiz baino nabarmenago adierazten du, Italiako demokrazi indarren sistema bera zaharkitua eta hezurgogortua dagoela, eta edozein unetan berriz ere hausteko arriskua duela.

Politik indarrok zirikatzen dituztenak, sindikatuak dira Italian. Eta gobernu jaio orduko jarri zuten aurrean greba orokorraren* zemaia.* Gobernu berriaren kontra ez, eta bai entrepresen* kontra zihoala argitu zuten. Greba* orokorra egina izan da, abenduaren 4ean. Eta Mororen gobernuari zirikagarri —eta, beharbada, lagungarri— gertatu zaio, bere partiduko eskuineko taldeek, berak nahi duen gobernu modua —hau da, ezker aldera irekiagoa— eratzeko baimena eman diezaioten.

Beren arteko jokoetan dabilzan indarrak zaharkitzen badira ere, Demokraziak ba du bere barne muinetik indarberritzeko biderik. Sindikatuen akuilua aparte, herria bera gertatu ohi da Demokraziaren indarberritzailerik onena. Berrogei ta hamar mila izenek eskaturik eta herri osoaren eritzi onez, lege berri bat aurkeztuko da Parlamentura, «Italiako bizitza publikoa moralizatzeko». Lau dira lege honen xede* nagusiak: Parlamentarien inmunitate legea aldatzea; Estatuaren burokrazia itotzailearen parean, herriaren interesak defendatzeko batzorde* bat, nazio osoaren mailan, sortzea; Estatuaren entpresa eta instituzioetarako zuzendariak hautatzean, Parlamentuak berak kontrola izan dezala; senatore, diputatu, kontseilari eta horrelakoen irabaziak kontrolatzeko batzorde bat sortzea.

Honelako lege bat —aurrera joango bada, eta joango delako esperantzarik ba da—, Demokrazia indarberritzeko eta eraberritzeko beharrezkoagoa eta eragileagoa izan daiteke, zenbait gobernu aldakuntza eta hauteskunde baino.

Idazleak:

Paulo AGIRREBALTZATEGI
Joan Mari TORREALDAI

beza, **bei**
dezake, **daike**
diete, **deutsee**
diczaioten, **deioen**
diote, **deutsoe**
genezake, **geinke**
litzake, **leikez**

zaie, **jake**
zaio, **jako**
zaizkio, **jakoz**
zihoan, **joian**
zioten, **eutsoen**
zitekeen, **eitekean**
zitzaion, **jakon**